

Havonta kétszer megjelenő szemle,

a világ folyásáról és az ember alkotásairól.

24. szám.

XI. évfolyam.

1940. Karácsony.

Áldott karácsonyt!

Szinte suttogó hangon és félve ejtjük ki a karácsonyi jókívánságot: Áldott karácsonyt! Mert a szívünk a szokásosnál is több bánattal van tele ezen az ideai karácsonyon. Hiszen nem csak az sújt bennünket, hogy ennek az 1940-iki esztendőnek a karácsonyát itt kell megélnünk szabadságvesztésben, celláink fala között, megbélyegezetten és reményvesztetten, hanem mélységesen súlyt bennünket az is, ami börtönünk falain túl, egyéni életünk határain túl dúl a föld hátán; a háború. A történelem tanulságai bizonyítják, hogy a háború az emberiségnek nagy szerencsétlenségei közé tartozik s még utóhatásában is pusztulást, munkanélküliséget, betegséget és nyomort von maga után. Mindezek a csapások pedig ami szerencsétlen bűnös életünkre még jobban ránehednek, mint azokéra, akiket nem terhel „a büntetett előéletű” megjelölés. Természetes tehát, hogy mi, a börtönök lakói az ideai karácsonyon azok közé tartozunk akik igaz szívvel imádkozunk a békéért s bensőséges erővel könyörögnek azért, hogy a békesség minél előbb visszatérjen a földre. S természetes az is, hogy százszor és ezerszer feltesszük magunkban a következő kérdést, vajjon az egyes ember, — az a jelentéktelen porszem, aki én vagyok, mint börtönviselt ember, — vajjon tehetek-e én valamit a béke érdekében? Vajjon hozzájárulhatok-e én, az én parány erőmmel ahhoz, hogy a békesség — s ezzel együtt egy reményteljes élet is, — eljőjön a földre?

Kérdésünk nem hangzik el visszhang nélkül. Tudjuk, hogy a névtelen senkik — akik külön-külön mit sem számítanak — együtt véve nagy erőt tudnak alkotni, ha valami jóra egyesülnek. S

amikor ebben a tudatban újra és újra felvetjük a kínzó és égető kérdést: „mire egyesüljünk mi névtelen senkik, hogy egyesülésünk erejével elősegítsük a béke eljövetelét a földön?” a karácsony éjszakájából felénk hangzik kérdésünk válaszolása „...és békesség a földön a jóakarátú embereknek!...”

Emlékezzünk csak vissza Karácsony éjszakáján Krisztus Jézus születésének órájában az akkori legszegényebb emberek, az akkori névtelenek és nincstelének; a pásztorok hallották meg angyalok ajkáról azt a tanítást, hogy a földön békesség csak a jóakarátú embereknek fog adatni.

Ez a tanítás azt mondja, hogy addig, amíg az emberek szíve mélyét és lelkeik titkos belsejét nem járja át igazi, becsületes, őszinte jóakarát, addig nem lehet béke!

Azonkívül ez a tanítás azt is mondja, hogy a békét külső hatalommal, testi erővel, erőszakos erővel nem lehet kikényszeríteni és megteremteni, hanem egyesegyedül avval, ami a jóakarátú szívek és lelkek legtitkosabb belsejét betölti és áthatja.

A karácsony arra tanít tehát bennünket, hogy a békesség eljövetelét az a láthatatlan erő készíti és munkálja leginkább, amit igazi, őszinte, becsületes jóakarátnak neveznek. Ha sokan nem is hiszik ezt el, de mégis tény, hogy a háborúság mindég a titkosan lappangó rosszakarat és gyűlölködés kirobbanása, a béke pedig, a szívósan és állhatatosan megújuló jótakarás műve.

Igy tehát minden egyes ember, — még a legkisebb is, a legbűnösebb is, — közreműködhetik a béke létrejöttén avval, hogy megfeszítve minden erejét, a karácsony lelkének segítségével telíti belsejét gyűlölködés helyett megbocsátással, vad keserűség helyett szelídséggel, bűnös tervek helyett

igazi, őszinte jószándékkal s a teljes önzés helyett mások iránti jóakarattal.

Ha ezt minél többen megteszik, — és pedig nem egyszer — hanem állandóan ismételve, akkor olyan erkölcsi erő jön a világba, amelyik a békét megfogja teremteni.

Azt a testvérünket pedig, aki nem hinné ezt el, — aki ellentmondana ennek a nagy karácsonyi tanításnak, — arra kérjük, tegye félre ellentmondását s próbálja meg *csak néhány* évig követni az angyalok tanítását s belsejét hassa át igaz jó akarat-tal! Meg fogja majd látni, erőteljesen fogja tapasztalni, hogy béke fog ő belőle kiáradni s mindinkább béke költözik életébe. Minél többen lesznek ilyenek, annál hamarabb eljön az általános béke is, mindenkire nézve!

Áldott karácsonyt!

Karácsonyfánk.

Karácsonyfánk, „Tudás fája“ képe,
Édenkerti Emberlét-fánk vagy!
Csillag s Kígyó szellem-szövedéke!
Megnőt árnyad, most fényre fakad!

Kígyó törte pályánk útját jártuk
S elvesztettük Vezércsillagunk
Égi lényét, Őt kívülről vártuk,
Bellehemen s jött: Karácsonyunk.

Emberlét-fánk hét jelképes tagja,
Mit már gyertyánk fényköre övez,
Titkot tárt fel, mint az éjféli Napja,
Melyben minket Megváltónk fedez.

Ő a kezdettől a vég-szaváig,
Hol torz multunk új jövőre kél,
Amaz „ALFÁTÓL AZ OMEGAIG“,
Bensőnkben csak újra Ő beszél.

Raáb Mihály.

A karácsony.

Testvér! Látod a hóval fedett hegyeket,
A szűz tiszta hófehér pelyheket?!
Legyen a szívednek ilyen fehér karácsonya,
Hogy a ma született Jézust fogadja be oda.
Testvér! Látom az arcod szomorú és fásult —,
De a szíved, karácsonyra ma kitárult!

Hallod a harangszót? Hívó hangját visszaverik
a hegyek
Szívedig hat ez! Ne tagadd! Kinyitja a szívet!
Lelkedbe idézi a gyermekkor hajnalát —
Amint édesanyád az éjféli misén állt.
Te még mint kisgyermek nézted a gyertyafényt,
Szíved tiszta volt mint a hó — és Jézusban remélt!

Testvér! Ha be mégy ma a csendbe — magányba —
Tudom könnyezni fogsz a rideg celládba.
Tested bár ma itt marad, de a lelked elszáll haza,
És így van ma lelkednek boldog karácsonya!
Testvér! Ne tagadd! szemedben él lelked!
S látod az édes otthont — az emléket.

Őszhajú asszony az édesanyád, könnyező szemmel
Gyújtja meg, a karácsonyfa szent gyertyalángját.
Ott állnak mind a karácsonyfa alatt, ki hozzád
hű maradt.

Az anyánk, az őszhajú öregasszony — feleség,
testvér, rokon.

De talán senkinek sem hiányzunk jobban —
Mint anyánknak, kinek szíve értünk dobban!

Anyánknak könnyezik értünk ma a szeme.
Lelke elszáll hozzánk ide a börtönbe.
Nem esik neki jól otthon ma a falat,
Nem vagyunk mellette, a karácsonyfa alatt!
Ma zordon falak között töltjük a karácsonyt,
De a gondviselő Isten küld közénk jóságot.

Ma a szeretet lángja gyújtja fel a szíved,
A ma született Jézust mutatja be néked!
Ma eljött közénk is a szeretet angyala, —
Hogy legyen a szívünknek boldog karácsonya.
Ma mindenhol megértés, béke van a földön,
Nem jön gyilkos golyó, ki a fegyvercsövön!

Ma testvérekké váltunk. szívünk egygyé forrott,
A ma született Jézus szeretetét hozott!
És ma, ha a szívedbe a gyűlölet lángol,
Jer térdelj le! Itt a Krisztusi jászol!
Járja át a szíved a Glória fénye, —
Hogy legyen meg a szívnek Krisztusi békéje.

S kinek megfogamzott szívében az óhaj —
Hogy megnyugvást nyerjünk Krisztusi szóval,
S ki önzetlenül fáradozott érte,
Hogy boldog legyen a rab karácsony estéje —
Szálljon annak áldás, öröm a szívére —
Sugárzó szemünkből egy könny — a kezére!

Köszönetet mondunk mindazoknak máma,
Akik szeretetet hoztak — e szomorú házba.
Mindnyájan fogadjuk Krisztus jászolánál,
Ezután a szívünk a becsület útján jár!
Zengjen fel ajkunkról a Glória éneke!
Legyen itt a földön szeretet és béke!

Karácsony.

Mikor a nap reggel felkél és a hajnal sugarai világosságot árasztanak a földre egy néhány tudóstól eltekintve, egy embernek sem jut eszébe azon gondolkodni, hogy miért és milyen természeti törvények szerint született meg ismét egy nap, született meg ismét a világosság?

Mikor a föld egyszerű embere déli karéj kenyérét fogyasztja, vajon eszébe jut-e azon gondolkodni, hogy az a darab kenyér miért, milyen természeti törvények szerint lett kenyérré és hogyan, milyen törvények szerint táplálja, erősíti élteti őt?

Nem! A világosságot beisszák szemeink, a világosságnál látunk, járunk, végezzük napi munkánkat, gyönyörködünk a föld szépségeiben, de csak igen ritkán jut eszünkbe a világosság eredete felől tudakozódnunk. A kenyeret minden nap megesszük, életünket tartjuk fenn vele, de soha eszünkbe nem jut a kenyér mibenlété, eredetét, ránk való hatását vagy azt kutatni, mimódon válik a szervezetünk alkatrészévé?

Igy vagyunk a karácsonnyal is! Minden évben eljön, minden évben örvendezünk neki, minden évben átéli közülünk kiki a maga módja szerint, és minden évben elmúlik, anélkül, hogy eszünkbe jutna megkérdezni akár eszünket, akár tudásunkat, vagy hitünket afelől, hogy tulajdonképpen mi is az a Karácsony? Milyen természeti törvény, vagy csoda szülte?

A világ legnagyobb történelmi csodája a kereszténységnek gyors elterjedése volt. Az első Karácsonykor még csak egynéhány ember imádkozik abban a bizonyos faházban; a római birodalom legkisebb és legeldugottabb tartományának fővárosában, háromszáz esztendő múlva az egész római világbirodalomban, vagyis az akkor ismert világ már keresztény. A császári trónuson keresztény király ül. Odesszától Spanyolországig, Afrikától Európa közepéig az egész emberi sokaság imádja Krisztus nevét. A legnagyobb történelmi tudósokat szakadatlanul foglalkoztatta, miképpen volt lehetséges ez a szinte felmérhetetlen hódítás? Néhány egyszerű kézműves, halász és vámszedő a maga új igazságával miképpen tudta meghódítani a világ legnagyobb birodalmát, az egészen különféle elemekből összerakot népóceánt, a legnagyobb katonai hatalmat, a legegységesebb és legparancsolóbb jogrendet és a legerősebb államszervezetet. Könnyű megadni nekünk azt a feleletet, hogy ez az óriási eredmény magának Istennek a műve volt.

A mindennapi világosság a mindennapi kenyér és a minden évi Karácsony oly megszokott életszükségletünké váltak, hogy egyikünknek sem tűnik fel eljövetele, létezése és elmúlása. Pedig mi lenne a világból, ha nem volna világosság, nem volna kenyér és nem volna Karácsony?

Ha azonban egy gondolkodó embernek a figyelmét felhívjuk arra, hogy hatoljon mélyére a dolgoknak és próbálja kikutatni és átérteni a világosság, a kenyér és a Karácsony eredetét, természetrajzát, lényegét; akkor valószínűleg azt a vá-

laszt kapnánk, hogy a világosság és a kenyér eredete, mibenléte, természetrajza annyira, amennyire természettudományi megfigyeléssel és tapasztalatokkal megközelíthető.-hogy a rezgésben, terjedés sebességben, reánk való hatásában immár semmiféle érthetetlen nincs és a kenyér alkatrészei, ezeknek egymásra való hatásai ismeretesek, ismeretes kalória értéke, ismeretes szervezetünkbe megtett útja.

Másképp áll azonban a dolog a Karácsonyra vonatkozólag. Mert ami a Karácsonnyal járó csodákat illeti, azt mondom hogy Jézusnak Szent Lélektől való születése annyiban nagyobb csoda, mint a világosság, vagy a kenyér megszületése. Jézusnak reánk való hatása annyiban csodálatosabb mint a világosságnak és a kenyérnek a reánk való hatása, mint amennyire nagyobb Jézus mindennél e világon!

A világosság! Könnyen végez vele a my természettudás! Az aethernek ennyi meg ennc számú ilyen meg ilyen hullámhosszú rezgési-amelyik a szem ideghártyájában elhelyezett pálc karétegre ilyen meg ilyen ingert gyakorol és készen van a világosság! De kérдем mi az az aether? Honnan származott? Ki teremtette? Mindent betölt, sok mindenén áthatol, ha más rezgésszámmal és más hullámhosszal rezeg; hő, ha ismét mással: villamoság, ha ismét mással; kémiai hatásokat kifejítő sugár. És hogyan, mi indítja meg ezt a rezgést? A tűz? Az oxigénnek egyesülése a szénnel? Hogyan? Miért? És mi hozta létre és mi táplálja a fény állandó és leghatalmasabb forrását, a földi világosság szülőjét a nap tűzét. A nap hőmérséklete 5.400 C. fok. Ha igaza van Helmholtz-nak, akkor az általános tömegvonzás, ez a legnagyobb talánya, más nyelven csodája a természetnek, amely a nap hatalmas tömegének vonzásával ellensúlyozza a háborgó hatásokat, biztosítja a naprendszer stabilitását, — ez gondoskodik a naprendszer fűtéséről és világításáról! Van-e, képzelhető-e ennél nagyobb természettudományi csoda?

Nem akarom a fényt tovább követni csodálatos útján, nem akarhatom, nem merhetem feszegetni a fénynek szemünk ideghártyájára való behatását és ingerének a látóidegen keresztül a látóközpontba, ezen keresztül pedig lelki világunkba vezető misztikus, mindennél csodálatosabb, érthetlenebb rejtelmét, nem is szabad összehasonlítni.

Látjuk tehát, nem a karácsonyi csoda az egyedi a természetben.

És a kenyér! Gondolkoztatok-e valaha azon, hogy születik meg a búzamag? Jézus egy helyen magát az elvetett búzamaghoz hasonlítja és azt mondja, ha a búzamag meg nem hal, sohasem születik meg a kalász! A búzamag a földben meghal, mint olyan megsemmisül és egy szép napon a májusi szellő búzakaralászt ringat fölötte.

És az élesztő! Egy kis semmiség, egy darab holtak látszó nedves anyag és bele kevered a liszt közé és a liszt életet nyer tőle, megmozdul, forrong, emelkedik... a kis holtak vélt szürke csomó életet vitt a búzalisztbe, titkos módon egye-

sült vele és a szén és oxigén ismét csak csodálatos egyesülésének, a lángnak ölelő karjai között megszületett a kenyér!

Ismét nem akarhatom, ismét nem merhetem ezt a titokzatos valamit tudásom erőfeszítéseivel titkos útján szervezetünkbe követni. Mi a szájunkban a ptyalin? Mi vékonybelünkben az a diast-hase? Fermentumok, mondja a tudomány. A fermentum pedig, magyarázza tovább, olyan kémiai anyag, amelyik vegyi folyamatokat, átalakulásokat tud létre hozni más vegyületekben, anélkül, hogy maga részt venne abban, vagy hogy megfogatkoznék. Élettani vagy kémiai kutatásokban elmélyedt raktársaim megértitek ezt? Megértitek jobban, mint Krisztusnak, Szent Lélektől való születését? Vagy mint az angyalok énekét ott az első karácsonyi éjszakán?

Valld be, nemcsak a karácsony természetfeletti csoda, de csoda itt körülöttem minden! Csoda, amit, ha igazán a mélyére hatolsz, semmikép sem tudsz megérteni! Tudásunk biztonsága csak a dolgok külső felszínén vonul végig gögösen, diadalmenetben: a dolgok mélyén összeroskad és ha őszinte, reszketve kiáltja: Én Uram! És én Istenem!

Azonban a világosságnak és a kenyérnek a Karácsonnyal nemcsak ennyiben van rokonsága. Nemcsak eredetére nézve egyforma csodák, reánk, életünkre való hatásukban is rokonok. Jézus egyszer Jeruzsálemben a sátorok ünnepén, mikor a zsidók az aratás áldása felett való újjongó örömlükben kivilágították a várost, a fénytenger látára így kiáltott fel: „Én vagyok e világ világossága!” — Aki Jézus egyéniségét csak egy kicsit is ismeri, nagyon jól tudja, hogy Jézus sem frázisokat nem szokott mondani, sem üres hengegés nem fért össze természetével. Ha tehát mégis ilyen csodálatos, ilyen megdöbbentő kijelentést tett; ennek nagy, mély értelmének kellett lennie. A világosság jelentőségét, mivoltát úgy érezhetjük meg legjobban, ha elképzeljük a sötétséget, ha elképzeljük mi volna a világ világosság nélkül? Jézus jelentőségét, értelmét, mint világosságot a lelkünk számára, az erkölcsi világrend számára, — szintén úgy érthetjük meg legjobban, ha elképzeljük: mi lett volna és mi lenne ez a világ, mi lenne az erkölcsi világrend, mi lenne az emberiség Jézus történelmi megjelenése és Jézus erkölcsi lelkihatása nélkül? Mi az ami egyáltalában megadta az emberiségnek az erkölcsi fejlődésre a lökéseket? Mi az, amiért a durva, erőszakos, állati emberből a finomabb érzésű, nagyobb tudású, mélyebb műveltségű ember lett? Miért hagyta el az ember Ábelnek egyszerű leütését? Miért eszmélt rá, hogy a pogány soknejűség helyett egy vele lelki rokonságban levő, vele szeretetben egyesülő, baját, örömét megértő és megosztó egyetlen társsal kösse össze életét és tartsa fenn faját? Miért lett az ősemberből a bálvány előtt reszkető pogány? És miért lett a pogányból zsidó, a komor, de igazságos Jehovát imádó kiválasztott nép? Miért lett a multak zavaros tömegének egy része tiszta világosan látó öntudatos keresztényé, aki az anyagi

világ fátyola mögött nagy erkölcsi, isteni világrendet sejt és érez?

Krisztusnak öröktől fogva való, nagy misztikus hatása az emberiségre és a természetre. Valóban O-e a világ világossága és Karácsony-e a világ hajnala!

Egy más alkalommal azt mondta Jézus: „Én vagyok az életnek a kenyere!” Amilyen egyszerű, igénytelennek látszó mondás, olyan mély, olyan sokat mondó! Gondoljuk csak el, micsoda a mi számunkra a kenyér!

Egyszerű, általános tápszerünk, mindenkinek hozzáférhető. A király éppen úgy él vele, mint a koldus. És a királyt éppen úgy táplálja, mint a koldust. Átjárja szervezetünket, legapróbb sejtünkbe behatol és annak élő és életet adó alkotórészévé lesz. Erőt ad, ha fáradtak vagyunk, életét meghosszabbítja a haldoklónak. Megannyi olyan hatás, amilyent Krisztus gyakorol azon lélekre, amelyik táplálkozik Vele! Persze, aki nem táplálkozik Vele, aki nem hisz abban, hogy Ő az életnek kenyere és nem veszi Őt magához, arra hatását ki nem fejtheti. De aki él Vele, aki mély, benső lelki közösségben, mély benső imákban egyesül az Ő Lelkével, az érezni fogja, a misztikus kenyér életet, erőt adó hatalmát, abból lesz Szent Ágoston, lesz Assisi Szent Ferenc, lesz Cromvel Olivér. Lesz Pascal, Newton, Pasteur. Azokból lesznek az emberiség igazi hősei!

Jézus az életnek kenyere és karácsony! a pusztában bolygó emberiség égről földre szállott mannájának fenséges ünnepe.

Látjuk, hogy a természetnek ama legnagyobb csodája, akit Jézusnak hívunk, ennek az életnek valóban kenyere, ne engedjük hát, hogy ennek a kenyérnek a megszületése; a Karácsony, csak mint egy megszokott, a többi naptól csak jókívánatokban, vagy több szórakozásban különböző nap szaladjon el a multak ködébe, hanem átérzve, csaknem átérve annak mély jelentőségét magunkra és embertársainkra, az erkölcsi világrendre és a történelemre nézve: áhitattal forduljunk le az előtt, Aki „úgy szerette ezt a világot, hogy az Ő egyszülött fiát, Jézust: „e világ világosságát“ és „az életnek kenyere“ adta nekünk.

Megváltónkat önzetlenül szeretni, korunknak ismét nagy szüksége van reá! *D. 1532.*

Szerkesztői üzenet.

Felhívjuk olvasóink figyelmét az idei karácsonyon is arra, hogy december 24.-étől, a szent estétől, január 6.-áig, Vízkereszt napjáig, — népiesen szólva Nagykarácsony és Kiskarácsony között van a 13 szent éjszaka ideje. Ebben az időben ha az ember megfelelő komolysággal és buzgalommal telíti lelkét, legkönnyebben megtalálhatja azokat az erkölcsi segítségkeket, lelki sugallatokat és benső támasztékokat, amelyeknek birtokában bizodalommal mehet a még oly' nehéz jövő elébe is. — Kívánjuk olvasóinknak, hogy minél több áldást mérítsenek a 13 karácsonyi szent éjszaka idejéből.

Európa földrajzi ismertetése.

Az alábbiakban röviden ismertetjük Európa államainak helyzetét s kitérünk azokra a változásokra is, amiket az 1939. szeptember eleje óta dúló háború az egyes országok helyzetében előidézett.

Ismertetésünkben különösen azokat a természeti, anyagi és gazdasági értékeket emeljük ki, amelyeket az egyes európai országok termelnek. Ha így végig nézünk az egyes országok terményein és természeti kincsein, láthatjuk, hogy azok milyen bőlcen vannak a Teremtő által elrendezve és besosztva. Ami az egyiknek nincs, meg van a másiknak, — s ha valamennyi ország gazdasági együttműködését fejtené ki, nem volna hiány semmiben sem.

Ugyanezt látjuk szellemi és erkölcsi téren is. Szellemi téren is minden ország nyújt valamit az emberiségnek s az összes országok szellemi, erkölcsi termelését együttvéve biztosítja az emberiség békés haladást és művelődést.

Amilyen fontos tudni azt, hogy az egyes országok mit adnak anyagi téren az emberiségnek épen, olyan fontos tudni azt is, hogy szellemi téren, erkölcsi erőben mit nyújtanak. Ezért felkérjük olvasóinkat, hogy foglalkozzanak ezzel a kérdéssel s írják meg nekünk, hogy tudásuk szerint az egyes országok szellemi és erkölcsi téren mit adtak az emberiségnek? Nehogy kérdésünk fölül tévedés lehessen néhány példát hozunk fel arra, hogy miként képzeljük, ezeket a válaszokat. Magyarország többek közt azt adta az emberiségnek, hogy ön érdekei feláldozásával, vérehullásával védte a kereszténységet pogány ázsiai népek — tatárok, törökök stb. támadásai elől. Schweiz azt adta is az emberiségnek, hogy évszázadok óta példát mutat arra, miképen élhet három féle nemzetiség — német, olasz, francia — egy államon belül, teljes szabadságban s teljes békében egymással. Hollandia többek közt azt adta az emberiségnek, hogy létre hozta a csodálatos hollandi festőművészetet.

Ilyen féle képen gondoljuk kérdéseink megoldását, amelyre való válaszokat nagyon várjuk olvasóinktól.

Most pedig rátérünk az egyes országok külső helyzetének ismertetésére.

* * *

Közép-Európa.

Németország.

Németország területe a versaillesi békekötés után 470 ezer négyzetkilométer volt és 67 millió ember lakta. Egy négyzetkilométerre 146 ember jutott, ami már sűrű népességet jelent. Az 1914—18-iki háború utáni békeszerződések 70 ezer négyzetkilométer területet vettek el az országból 6·5 millió lakossal. A volt német gyarmatok területe 3 millió négyzetkilométer volt, 15 millió lakossal. Az elvesztett gyarmatok háromnegyedét Anglia tartotta meg. Németország ipari állam. Ipari fej-

lődését annak a szerencsés körülménynek köszönheti, hogy az ország területén vas és szén bőven található. Bányáinak egy részét azonban a békeszerződésekkel elvesztették és pedig a szénbányákat a franciáknak, vasbányáit pedig a cseheknek és lengyeleknek adták. A vasipar mellett igen fejlett a német vegyipar. Ennek fejlődését azonban akadályozza az, hogy a vegyi iparhoz szükséges nyersanyagok az országban nem találhatók.

Az ország fővárosa Berlin, négy millió lakossal. Az ipartelepnek Dél-Németországban és a Rajna folyó mellett vannak. A nemzeti szocializmus Bajorországban keletkezett és ott is erősödött meg. Az ország államformája világháború előtt császárság volt. A világháború után köztársasági államformát vett fel. A nemzeti szocializmus 1933-ban került uralomra. Egy darabig Hitler miniszterelnök volt, a köztársasági elnök pedig Hindenburg. Ennek halála után Hitler miniszterelnöksége mellett a kancellár is lett és címe: Vezér. A nemzeti szocializmus a parlamenti rendszert nem törölte el, de csak nagyon ritkán ülésezik és a titkos szavazás útján megválasztott képviselők nem vitáznak, hanem csak tudomásul veszik a Vezér bejelentéseit. Nagyobb jelentőségű politikai események után a népet megszavazatják, hogy helyesli-e azt.

A nemzeti szocializmus első nagyobb-külső győzelme 1935. januárjában volt. A békekötés által elvesztett Saar-vidéknek, a világ egyik leghíresebb szénmedencéjének ekkor lehetősége volt a visszatérésre. A békeszerződések úgy intézkedtek, hogy 1935 januárjában a Saar-vidék lakosságát titkos szavazás útján kell megkérdezni, hogy vissza akar-e térni az anyaországhoz? A Saar-vidék munkássága közismerten kommunistaérezelmű volt és a franciák mindent megtettek, hogy nemmel szavazzanak. A szavazás angol-francia ellenőrzés mellett folyt le és a szavazatok 90 százaléka mégis a visszatérés mellett szólt.

A nemzeti szocializmus legfontosabb célja a fegyverkezés volt. A békeszerződések révén megsemmisítették az egész német hajóhadat is. Hitler bámulatosan rövid idő alatt felfegyverezte a német népet. A német hadsereg először Ausztria megszállásakor volt abban a helyzetben, hogy harcolnia kell. Pedig az ausztriai németek már régen a csatlakozás hívei voltak. 1938 márciusában a német hadsereg bevonult Ausztriába, de harc nélkül.

Ausztriával 84 ezer négyzetkilométer terület és 6·7 millió ember tért a német birodalomba. Ausztria fában gazdag ország.

Az 1938-as esztendő a nemzeti szocializmus első hódító esztendeje volt. Még az év őszén Németországhoz csatolták a Szudéta hegység vidékét, 1939 tavaszán pedig Csehországból mintegy 80 ezer négyzetkilométert nyolcmillió lakossal. Csehországgal hatalmas iparvidékek kerültek Németországhoz. A német fegyverkezés még nagyobb lendületet vett. Még ugyanez évben Litvánia önként visszaadta Németországnak a Memel folyó

torkolatát, ahol a lakosság nagy többsége német volt.

Az új háború 1939. szeptember első napjaiban indult meg a lengyelországi hadjárat. Németországtól a békeszerződés során elvették a gazdag kelet-sziléziai bányavidéket és Danzig városát, ahol a lengyelek kikötőt rendeztek be. Ezzel azonban elszakították Németországtól Kelet-Poroszországot, ami továbbra is a németek kezében maradt, de nem volt hozzá közvetlen összeköttetésük. A németek azt kérték a lengyelektől, hogy adják vissza Danzigot és engedjék meg, hogy lengyel területen utat építsenek Kelet-Poroszországba és ezen vámentesen közlekedhessenek. A lengyelek ezt a kérést visszautasították.

Ezért a németek 1939. szeptember első napjaiban támadtak és 18 nap alatt elfoglalták Lengyelország csaknem egész területét, kerekén 338 ezer négyzetkilométert. A német hadsereg e 18 napos hadjárat alatt bebizonyította technikai felkészültségét és nagyszerű fegyelmezettségét. A rossz lengyel utakon újrendszerű harcikocsik közlekedtek és lepték meg a francia hadsereg segítségével bizó lengyeleket. A német repülőgépek két nap alatt megsemmisítették a lengyel repülőtereket az összes repülőgépekkel és a vasúti csomópontokat. A hadjárat utolsó napjaiban Oroszország is megindította seregeit a lengyelek ellen szután átvette a németektől a már elfoglalt terület egy részét. Ez lett Oroszország fizetése azért mert Németország mellé állott. Az oroszok több mint 180 ezer négyzetkilométer területhez jutottak, 18 millió lakossal. A németeknek maradt 200 ezer négyzetkilométer és 20 millió lakos.

A lengyelországi támadás megindulása után az angolok és a franciák hadat üzentek Németországnak, de nem tették ezt meg Oroszországgal szemben. A lengyelországi hadjárat befejezése után a németek figyelme a nyugati front felé irányult. Hosszú hónapokon keresztül némán nézett farkasszem a két hadviselő fél. A német-francia határ mind a két oldalon modern erődítményekkel volt ellátva. Francia részről a Maginot-vonal, német részről a Sigfried-vonal. Katonai szakértők hangoztatták, hogy e két vonal ellen támadást megkísérelni örültség, mert egyiket sem lehet bevenni. Valóban, ezen a területen harcok nem voltak. Anglia blokádháborút indított Németország ellen, vagyis elzárta Németországot a hozzá érkező anyag és élelmiszer szállítások elől, viszont a németek repülőgépekkel és tengeri aknákkal támadták az Angliába igyekvő hajókat. Igen sok veszteség érte a semleges államok hajózását is, sajnos. —

Mintegy hat hónapig tartott ez a viszonylagos csend. A német csapatok megszállták Dániát és partraszálltak Norvégiában.

Dániában a megszállás minden nehézség nélkül történt. A dán kormány tiltakozott a németek ténykedése ellen, de a katonaságnak meghagyta, hogy ne álljanak ellent.

Norvégiában nehezebben ment a dolog. A norvégek ellentálltak, azonkívül az angolok oldalba

támadták a német csapatokat szállító hajókat. Heves ütközet fejlődött ki a világháborúban is nagy harcok színterévé vált Skagerrak-tengerszorosban. A németek és az angolok egyformán súlyos veszteségeket szenvedtek. A harcnak az veiettt véget, hogy rendkívüli erejű és több napig tartó vihar keletkezett a tengeren. A norvégiai partraszállás után is több hétig tartó harcok voltak a németek és a norvégek, valamint az ezeket támogató angolok között.

A dán és norvég esemény nyitotta meg azután azoknak a hadieseményeknek a sorát, amelyek Franciaország teljes legyőzéséhez vezettek. 1940. május 10-én a német hadsereg 500 kilométeres hosszú fronton átlépte a holland, a belga és luxemburgi határt. Itt már mindenütt ellenállásra találtak a német katonák, de öt nap múlva a hollandok már letették a fegyvert. Ez alatt az öt nap alatt Hollandia rémes pusztításon ment keresztül. A német repülő két nap alatt 700 holland repülőgépet pusztítottak el és lebombázták az összes repülőtereket. Hasonlóan borzalmas pusztítás történt Belgiumban is. Ezekben a harcokban mutatkoztak meg először a német ejtőernyősök. Repülőgépeikről ejtőernyővel ugrottak ki és a földreirt katonák megszállták a fontosabb pontokat, repülőtereket, vasútállomásokat, rádióleadókát stb.

A kis Luxemburg ellenállása sem tartott sokáig. Belgiumban elkeseredetten védekeztek. Itt már angol és francia csapatok is harcoltak. Ám ez is hiába volt, a németek tíz nap alatt elfoglalták Belgium felét és áttörték a francia-belga határon levő Daladier-vonalat. Párizstól légvonalba 120 kilométernyire voltak már a németek. A német hadsereget nem lehetett feltartani. Június 3-án elérték az Atlanti óceánt és a La Manche csatornát. Itt a világtörténelem egyik legnagyobb csatáját vívták meg Dünkirchen kikötője mellett a menekülő angol csapatokkal.

Május 10-én az olaszok is hadat üzentek Angliának és Franciaországnak. A franciák sorsa ekkor már megvolt pecsételve. Június 15-én a németek bevonultak Párizsba, 17-én a franciák fegyverszünetet kértek és 21-én, 32 nap után befejeződött a német-francia háború. A németek az országnak több mint felét elfoglalták, megszállták az összes francia partvidéket. A fegyverszüneti feltételek értelmében a franciáknak még a kereskedelmi hajózás is tilos. Minden életmegtartásuk német és olasz ellenőrzés alatt van. A fegyverszüneti feltételeket ugyanabban az erdőben, Compiègne mellett írták alá, ahol az 1918-as fegyverszünetet megkötötték.

A német hódítási területek.

Dánia.

Dánia területe 43 ezer négyzetkilométer és 3.6 millió lakosa van. Fővárosa Koppenhága. Az ország lakói főleg mezőgazdasággal és pedig

állattenyésztéssel foglalkoznak. A világ egyik fontos tej-, vaj- és tojásszállítója volt. Nagyon sok szarvasmarhahúst is vittek külföldre. Kényérnagvakból behozatalra szorul. Dániához tartozik északon a terméketlen és nagykiterjedésű, de kevés lakosú Grönland sziget. A legújabb időben sokat emlegetik katonai szempontból. Innen lehet legkönnyebben megközelíteni Kanadát és általában az északi Amerikát. Dánia az Északi tenger mellett van.

Norvégia.

Norvégia a Skandináv félszigeten, az Északi tenger partján igen nagy területen fekszik, 322 ezer négyzetkilométer, de még három millió ember sem lakja. Földje mezőgazdasági szempontból jelentéktelen. A terület 73 százaléka erdő. Faipara igen fejlett. Norvégia szállította a fát Angliának. A norvég nép főfoglalkozása azonban a halászat. A norvég partvidék vizét igen nagyon szereti a hering. A norvégek milliószámra fogják és látják el vele a világot. A halászat mellett a tengeri hajózás egyik lebonyolítója is. Elfoglalásával a norvég hajózás jelentékeny része német kézre jutott.

Norvégia jelentőségét kikötői adják meg. A legtöbb kikötő mélyen benyúló öböl, partjait magas hegyek alkotják, az úgynevezett „fjordok.” Számottevő ezenkívül az, hogy bár Norvégia igen magasban fekszik, kikötői sohasem fagynak be. Fővárosa: Oszló.

Hollandia.

Hollandia Dániától délre az Északi tenger partján fekszik. A világ egyik legjelentősebb gyarmatállama. Az ország területe alig valamivel több 34 ezer négyzetkilométernél, de közel, másfélmillió négyzetkilométer gyarmati területtel rendelkezik. A legjelentősebb gyarmata Holland-Indiában van, egy kisebb pedig Dél-Amerikában. Hollandiában 8.5 millió ember él, a gyarmatokon pedig 26 millió. Fővárosa Hága. Földje termékeny és igen jól megművelik. Élelmiszerszükségletét azonban nem tudja biztosítani. Száz ember közül csak 67 számára terem meg a kenyérnek való. Állattenyésztése igen fejlett. Nagyon sok szarvasmarhája van. Vaját és sajtot szállított Angliának. Ipara közül a legfejlettebb a műselyemipar. Ennek az iparnak a nyersanyaga ugyanis a főlőzött tej, ami ott bőven van. Nagy műveltségű ország, szép városai vannak.

Belgium.

Belgium területe kisebb, mint Hollandia. Hollandiától délre ugyancsak az Északi tenger mellett van. Harminc és félezer négyzetkilométer. Lakóinak száma 8.3 millió. Egyike a föld legsűrűbben lakott országainak, mert egy négyzetkilométeren 273 ember él. Fővárosa Brüsszel. Száz évvel ezelőtt még Hollandiához tartozott. A mezőgazdasága igen fejlett, főképpen az állattenyésztés. A mezőgazdasági termelés fejlettsége dacára csu-

pán a lakosság fele számára tudják az élelmiszert megtermelni, a többit külföldről kell hozni. Belgiumban az ipar a fontos. Nagyon sok vasa, szene és egyéb ércei vannak. Európa leggazdagabb vasbányái itt vannak.

Luxemburg.

Szárazföldi kis állam Belgium, Németország és Franciaország találkozásánál. Területe 2500 négyzetkilométer, alig háromszázezer lakossal. Évente tízmillió tonna vasat bányásznak, ami egy-egyede az egész németországinak és egyharmada a franciaországinak.

Franciaország.

A világ egyik legnagyobb hatalma volt, amely már az 1914-es világháború előtt a „világ bankárja” címet viselte. Franciaország népe az úgynevezett kispolgárokból áll, akik pénzüket összegyűjtötték és államkölcsonokba fektették. Ezzel a pénzzel Franciaország már a háború előtt sok országot támogatott. A párizskörnyéki békék után Franciaország Európa csendőre is lett.

Európai területe 551 ezer négyzetkilométer és közel 42 millió lakos lakja. Gyarmatainak területe több mint 12 millió négyzetkilométer és a föld szárazföldi területének kilenc százalékát bírja. A gyarmatokon 105 millió lélek lakik. Franciaország 1870-ben az 1940-ieshez hasonló vereséget szenvedett Németországtól. Akkor III. Napoleon császár akarta Európát megszerezni, de Sedan mellett súlyos vereséget szenvedett. Magát III. Napoleon császárt is elfogták a németek.

Franciaország érdekes keveréke a fejlett mezőgazdasági és ipari államnak. Az ország északi részén a mezőgazdasági fejlettség igen nagy. A holdankénti hozam minden termelési ágban felülmúlja a közép-európaiat. A déli vidék ennek az elmentéte. A mezőgazdasági termelés igen alacsony fokon áll. Mindent egybevetve, Franciaországban száz ember közül 58-nak terem meg belföldön az élelmiszer. A mezőgazdasági termények közül nagy jelentőséggel bír a szőlő- és bor termelés.

Franciaország ipara főként feldolgozó ipar. A gyarmatokból hozzák a nyersanyagot és az anyaországban dolgozzák fel. Legfőbb ipara a selyem és a kötszövő. Nagy szerepe van a halászatának is.

Európa déli része.

Európa déli részén három hatalmas félsziget van.

Olaszország.

A három félsziget közül területileg legkisebb a középső, az Apennini félsziget, de politikai jelentősége ennek a legnagyobb. Ezt a félszigetet uralja Olaszország és itt alakult ki a fascizmus. Ennek vezére Mussolini, aki egyedül csak a király-

nak felelős. Az általa kinevezett miniszterek neki tartoznak felelősséggel. Parlamentje nincs, a fascista nagytanács szabja meg az ország kül- és belpolitikai irányvonalát.

Olaszország területe 310.000 négyzetkilométer és ebből 60.000 négyzetkilométer sziget. A lakosok száma 45 millió. Olaszország már a múltban is nagy szerepet játszott a történelem irányításában. A Krisztus születése előtti időkben itt nőtt nagyra a római birodalom és később, a keresztes háborúk idején, a híres középkori politika. Olaszország Székvárosa Róma, egyúttal a Pápa székhelye is. Később Olaszország politikája jelentőségében nagyot veszített. Csak 1922-ben lendült újra fel, amikor Mussolini feketeingesei élén kezébe vette a hatalmat.

Gyarmatainak területe 3.552.000 négyzetkilométer és 13.3 millió lakos lakja.

Olaszország szerepe a legújabb idők politikájában nagy. 1935-ben indította meg az abesszíniai háborút, amikor is elsősorban jelentkezett Olaszország nagyhatalmi törekvése. Olaszország a világban nagyhatalmi jelleget akar. Erre nagyszámú lakossága ad alapot. Az olasz nép nem bír megélni az Apennini félszigeten, mert földje nem elég termékeny, bányái nem rendelkeznek ipari nyersanyagokkal és gyarmata is kevés van, amivel pedig rendelkezik, az terméketlen. A világháború alatt Olaszország azért csatlakozott az ántánthatalmakhoz, mert remélte, hogy a világ új osztozkodásánál ő is gyarmatokat kap. Ebben a reményében csa'atkozott. Mussolini volt az, aki először felismerte ennek jelentőségét és alapította meg a fascizmust, amely Olaszország új, nagyhatalmi helyzetéért küzd.

* * *

A második déli félszigetet Ibériai vagy Pireneusi félszigetnek nevezik. Ezen fekszik Spanyolország és Portugália.

Spanyolország.

Spanyolország déli partja a földközi tengerparton — nyugati partja az Atlanti óceán mellett van. Területe 505.000 négyzetkilométer, 25 millió lakos lakja. Gyarmatainak területe jelenleg 347.000 négyzetkilométer. Régen a világ leghatalmasabb ura volt és uralkodott Amerika felfedezése után az egész ismert világon. Dél-Amerika teljesen gyarmata volt. Híresek voltak az úgynevezett „ezüsthajók“, azaz azok a hajók, amelyek Közép-Amerikából, nevezetesen Mexikóból az ezüstöt szállítottak. Az 1700-as évek közepén azonban elvesztette nagyhatalmi helyzetét, mert az angol hadsereg legyőzte a híres spanyol Armadát, Spanyolország híres hajóhadát. Azóta politikai és gazdasági jelentősége csökkent. Politikailag azért számít, mert az ország déli részén van Gibraltár, a Földközi tengernek ez a híres bejárata. Földjét

rosszul műveli. Bányáiban, főleg a réz és higany fordul elő. Ezeknek termelése jelentős, a bányák az angol-francia kapitalizmus kezében vannak.

1936-ban a világ egyik legnagyobb polgárháborúja tört ki Spanyolországban. A spanyol nemzeti irány vezére volt Franco tábornok. 1939 hűsvétjára ért véget ez a háború, amely Francoék győzelmével végződött. Ez a spanyol nemzetiek, az úgynevezett falanxisták uralmát jelenti. Uralmuk azonban még nem teljes. Spanyolország a világ új területi felosztásában jelentős szerepet fog játszani. Fővárosa Madrid.

Portugália.

Az Ibériai félsziget másik országa Portugália. Területe 89.000 négyzetkilométer, 6.7 millió lakossal. A világ szétszórta tekintetében a kis Portugália nagy jelentőséggel bír, mert több mint kétmillió négyzetkilométer gyarmata van, 8.8 millió lakossal. Valamikor Portugália is a világ urai közé tartozott. Ipara nincs, legjelentősebb foglalkozási ága a halászat. Fővárosa Lisszabon.

Balkán félsziget.

Görögország.

Több kis állam van rajta, melyek a világpolitikában mindig szerepet játszottak.

Legdélibb csücskén van Görögország, amely állandóan az angol és olasz politikai versenyzés középpontjában áll. Területe 131 ezer négyzetkilométer és 6.9 millió lakos lakja. Ebben az országban a hivatalos statisztika a munkanélkül élő és ismeretlen foglalkozásúak számában a lakosság 58%-át tünteti fel. Területe nagyon szaggatott és, így jó kikötőhely. Ezért fontos katonai kulcscsomópont. Fővárosa Athén.*

Bulgária.

Bulgária a világháború idején a Németbirodalom oldalán állott és súlyos területi veszteségek érték. Területe jelenleg 103 ezer négyzetkilométer és 6.7 millió lakos lakja. Fővárosa Szófia. Ipara jelentéktelen, földművelése számottevő, száz lakosra 109 lakos élelmiszertermelése jut. Hegyes ország, de hegyei még nincsenek feltárva és a jelek azt mutatják, hogy a bulgár hegyekben nagyon sok ipari nyers anyag található.

* Jelenleg az olaszokkal harcban áll.

(Folytatjuk.)

Felelős szerkesztő és kiadó:

GÖLLNER MÁRIA.

E jótékonyági folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala:

FOGHÁZMISSZIÓ HELYISÉGE,

Budapest, V., Markó-utca 27. földszint 6. szám.